HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a opta)

25 noiembrie 2020*

„Trimitere preliminară – Politica socială – Directiva 2008/94/CE – Articolele 2 și 3 – Protecția lucrătorilor în cazul insolvenței angajatorului – Noțiunile de «creanțe neachitate ale lucrătorilor salariați» și de «insolvență a unui angajator» – Accident de muncă – Decesul angajatului – Despăgubire pentru prejudiciul moral – Recuperarea creanței de la angajator – Imposibilitate – Instituție de garantare”

În cauza C-799/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Okresný súd Košice I (Tribunalul Districtual Košice I, Slovacia), prin decizia din 5 august 2019, primită de Curte la 30 octombrie 2019, în procedura

NI,

OJ,

PK

împotriva

Sociálna poisťovňa,

CURTEA (Camera a opta),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președinta Camerei a treia, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a opta, domnul F. Biltgen și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru NI, OJ și PK, de M. P. Kerecman, advokát;

– pentru guvernul slovac, de B. Ricziová, în calitate de agent;

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Pavliš și J. Vláčil, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: le slovaca.

– pentru Irlanda, de M. Browne, G. Hodge și T. Joyce, în calitate de agenți, asistați de K. Binchy, BL;

– pentru Comisia Europeană, de A. Tokár și B.-R. Killmann, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 2 și 3 din Directiva 2008/94/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 privind protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului (JO 2008, L 283, p. 36).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între NI, OJ și PK, și anume soția și cei doi copii ai angajatului RL, pe de o parte, și Sociálna poisťovňa (Casa de asigurări sociale, Slovacia), pe de altă parte, în legătură cu refuzul acesteia din urmă de a le plăti despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a decesului angajatului menționat, după un accident de muncă, survenit la 16 octombrie 2003.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentului (3) al Directivei 2008/94:

„Sunt necesare dispoziții pentru protejarea lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului și pentru a le asigura un grad minim de protecție, în special pentru a garanta plata creanțelor lor salariale neachitate, ținând seama de necesitatea unei dezvoltări economice și sociale echilibrate în cadrul Comunității. În acest scop, statele membre ar trebui să instituie un organism care să garanteze lucrătorilor salariați plata creanțelor lor salariale neachitate.”

4 Considerentul (4) al acestei directive prevede:

„Pentru a se asigura o protecție echitabilă a lucrătorilor salariați respectivi, trebuie să se definească starea de insolvență ținând cont de tendințele legislative din statele membre și să se includă în acest concept și alte proceduri de insolvență, cu excepția lichidării. […]”

5 Articolul 1 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Prezenta directivă se aplică creanțelor salariaților care izvorăsc din contracte de muncă sau raporturi de muncă încheiate cu angajatori care sunt în stare de insolvență în sensul articolului 2 alineatul (1).”

6 Articolul 2 din aceeași directivă are următorul cuprins:

„(1) În sensul prezentei directive, un angajator este considerat a fi în stare de insolvență în cazul în care a fost formulată o cerere privind deschiderea unei proceduri colective întemeiate pe insolvența angajatorului, prevăzută de actele cu putere de lege și de actele administrative ale unui stat membru,

implicând lipsirea, în tot sau în parte, a angajatorului de activele sale și numirea unui judecător sindic sau a unei persoane care exercită o funcție similară, iar autoritatea care este competentă în temeiul dispozițiilor menționate:

(a) fie a hotărât instituirea procedurii;

(b) fie a constatat că întreprinderea sau unitatea angajatorului a fost definitiv închisă și că activele disponibile sunt insuficiente pentru a justifica instituirea procedurii.

(2) Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului intern cu privire la definirea termenilor […] «remunerație», […]

[…]

(4) Prezenta directivă nu împiedică statele membre să extindă protecția lucrătorilor și la alte situații de insolvență, de exemplu o situație permanentă *de facto* de încetare de plăți, stabilită prin proceduri diferite de cele menționate la primul paragraf, prevăzute în dreptul național.

[…]"

7 Articolul 3 din Directiva 2008/94, care figurează în capitolul II, intitulat „Dispoziții privind instituțiile de garantare", prevede:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura că instituțiile de garantare asigură, sub rezerva articolului 4, plata creanțelor neachitate ale lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau raporturi de muncă, inclusiv, în cazurile prevăzute de dreptul intern, compensația pentru încetarea raporturilor de muncă.

Creanțele preluate de instituția de garantare sunt drepturile salariale neplătite referitoare la o perioadă care precedă și/sau, după cum este cazul, succedă o dată stabilită de statele membre."

8 Articolul 11 primul paragraf din capitolul V, intitulat „Dispoziții generale și finale", prevede:

„Prezenta directivă nu aduce atingere posibilității statelor membre de a aplica sau de a introduce acte cu putere de lege sau acte administrative mai favorabile lucrătorilor salariați."

Dreptul slovac

Legea privind casa de asigurări sociale

9 Articolul 44a din zákon č. 274/1994 Z. z., o Sociálnej poisťovni (Legea nr. 274/1994 privind casa de asigurări sociale), în versiunea aplicabilă până la 31 decembrie 2003 (denumită în continuare „Legea nr. 274/1994"), prevedea, în special referitor la asigurarea legală de răspundere civilă a angajatorului:

„1. Asigurarea de răspundere civilă începe să producă efecte la data angajării primului lucrător salariat și se întinde până la sfârșitul perioadei de angajare de către angajator a ultimului lucrător salariat.

2. Angajatorul are dreptul ca, în cazul producerii evenimentului asigurat, casa de asigurări sociale să plătească pentru el despăgubirea pentru afectarea sănătății cauzată de accidentul de muncă produs pe durata asigurării de răspundere civilă […]

3. «Evenimentul asigurat» înseamnă vătămarea corporală sau decesul care a fost cauzat de un accident de muncă sau de o boală profesională.

4. În cazul în care cererea de despăgubire este soluționată de o instanță competentă, se va considera că evenimentul asigurat s-a produs la data la care hotărârea privind obligarea la plată a casei de asigurări sociale a devenit definitivă."

10 Articolul 44b alineatele 1 și 2 din această lege prevedea:

„1. [Casa de asigurări sociale] plătește despăgubirea, astfel cum a fost stabilită la articolul 44a alineatul 2, angajatului care a suferit o vătămare corporală cauzată de un accident de muncă sau de o boală profesională, în coroane slovace.

2. În cazul în care angajatorul a despăgubit angajatul vizat la alineatul 1 pentru prejudiciul prevăzut la articolul 44a alineatul 2 sau pentru o parte din acesta, el are dreptul ca [casa de asigurări sociale] să îi ramburseze despăgubirea pe care a plătit-o până la concurența sumei pe care era obligat să o plătească angajatului menționat cu titlu de despăgubire."

Codul muncii

– Dispoziții privind insolvența angajatorului

11 Articolul 21 din zákon č. 311/2001 Z. z., zákonník práce (Legea nr. 311/2001 privind Codul muncii), în versiunea aplicabilă până la 31 decembrie 2003 (denumită în continuare „Codul muncii"), avea următorul cuprins:

„1. În scopul achitării creanțelor lucrătorilor salariați izvorâte dintr-un raport de muncă în cazul insolvenței, se consideră că angajatorul se afla în stare de insolvență atunci când, în urma introducerii unei cereri de declarare a falimentului,

a) o instanță a declarat falimentul sau

b) o instanță a respins cererea de declarare a falimentului din cauza insuficienței activului.

2. Insolvența angajatorului începe la data pronunțării hotărârii judecătorești de declarare a falimentului sau de respingere a cererii de declarare a falimentului din cauza insuficienței activului."

12 Articolul 22 din Codul muncii prevedea:

„1. În cazul în care un angajator devine insolvabil conform articolului 21 și nu este în măsură să achite creanțele lucrătorilor salariați izvorâte dintr-un raport de muncă, fondul de garanție achită aceste creanțe în conformitate cu reglementarea specifică aplicabilă.

2. Creanțele lucrătorilor salariați izvorâte dintr-un raport de muncă care sunt achitate de fondul de garanție […] sunt următoarele:

a) salariul și remunerația datorată pentru perioadele de gardă;

b) remunerația datorată pentru sărbătorile legale și în cazul incapacității de muncă;

c) remunerația datorată pentru zilele de concediu plătit dobândit în cursul anului calendaristic sau în cursul căruia angajatorul a devenit insolvabil și în timpul anului calendaristic precedent;

d) indemnizația de plecare datorată lucrătorului salariat în cazul încetării raportului de muncă;

e) despăgubirea datorată în cazul încetării imediate a raportului de muncă (articolul 69);

f) despăgubirea datorată în cazul încetării nevalabile a raportului de muncă (articolul 79);

g) cheltuielile de deplasare, cheltuielile aferente mutării și altele efectuate de lucrătorul salariat în cadrul exercitării atribuțiilor sale;

h) despăgubirile datorate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale;

i) cheltuielile de judecată efectuate pentru valorificarea creanțelor lucrătorului salariat izvorâte dintr-un raport de muncă în fața instanței din cauza dizolvării angajatorului, inclusiv cheltuielile legate de reprezentarea juridică."

– Dispoziții referitoare la răspunderea civilă a angajatorului

13 În sensul articolului 195 din codul menționat:

„(1) Vătămările corporale suferite de un angajat în exercitarea atribuțiilor sale sau în legătură directă cu acestea sau decesul său ca urmare a unui accident (accident de muncă) intră în răspunderea angajatorului la care era angajat lucrătorul în momentul accidentului de muncă.

[…]

(6) Angajatorul răspunde pentru vătămare chiar dacă a respectat obligațiile care decurg din reglementări speciale sau din alte reglementări care urmăresc să asigure siguranța și protecția sănătății în muncă […]"

14 Articolul 204 alineatul (1) din același cod dispunea, cu privire la întinderea despăgubirilor care trebuie acordate în cadrul răspunderii obiective a angajatorului în cazul decesului ca urmare a unui accident de muncă:

„În cazul decesului unui lucrător salariat ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, se acordă, în limita răspunderii angajatorului:

a) o despăgubire corespunzătoare cheltuielilor legate de tratamentul angajatului, efectuate în mod rezonabil;

b) o despăgubire corespunzătoare cheltuielilor rezonabile legate de înmormântare;

c) o despăgubire corespunzătoare cheltuielilor de întreținere a persoanelor supraviețuitoare;

d) o despăgubire forfetară pentru persoanele supraviețuitoare;

e) o despăgubire pentru repararea prejudiciului material; dispozițiile articolului 192 alineatul 3 sunt de asemenea aplicabile."

15 Articolul 210 din Codul muncii prevedea:

„(1) Angajatorul care utilizează cel puțin un lucrător salariat este asigurat de răspundere în caz de daune care rezultă dintr-un accident de muncă sau dintr-o boală profesională.

(2) Asigurarea de răspundere civilă a angajatorului este furnizată de casa de asigurări sociale în conformitate cu reglementarea specifică aplicabilă.”

Legea privind asigurarea socială

16 Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (Legea nr. 461/2003 privind asigurarea socială), astfel cum a fost modificată (denumită în continuare „Legea nr. 461/2003”), urmărea să transpună cerințele impuse de Directiva 80/987/CEE a Consiliului din 20 octombrie 1980 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului (JO 1980, L 283, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 197) abrogată și înlocuită de Directiva 2008/94, prin intermediul sistemului garanției subsidiare obligatorii a angajatorului în caz de insolvență.

17 Începând cu 1 ianuarie 2004, în temeiul articolului 2 litera d) din această lege, garanția subsidiară este o asigurare socială care acoperă cazurile de insolvență a angajatorului, destinată să achite creanțele angajaților prin plata prestațiilor în temeiul acestei garanții.

18 Articolul 12 din legea menționată stabilește momentul de la care se consideră că un angajator este insolvabil, în scopul garanției subsidiare.

În versiunea sa în vigoare până la 31 iulie 2006, acesta prevedea:

„1. Angajatorul este insolvabil dacă:

a) o instanță a declarat falimentul sau

b) o instanță a respins cererea de declarare a falimentului din cauza insuficienței activului.

2. Prima zi de insolvență a angajatorului este ziua pronunțării ordonanței de declarare a falimentului de către instanță sau ziua în care instanța pronunță ordonanța de respingere a cererii de declarare a falimentului din cauza insuficienței activului.”

În versiunea în vigoare de la 1 ianuarie 2012, această dispoziție prevede:

„1. În sensul prezentei legi, angajatorul este insolvabil dacă a fost depusă o cerere de declarare a falimentului.

2. Insolvența angajatorului începe în ziua notificării cererii de declarare a falimentului la instanța competentă.

3. În cazul în care o instanță deschide o procedură de insolvență din oficiu, în aplicarea unei reglementări speciale, ziua în care instanța pronunță ordonanța de deschidere a procedurii de insolvență este considerată prima zi de insolvență a angajatorului.”

Legea privind falimentul

19 În temeiul articolului 3 alineatul 2 a treia și a patra teză din zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Legea nr. 7/2005 privind falimentul și restructurarea și de modificare a anumitor legi, denumită în continuare „Legea privind falimentul”), o persoană fizică este insolvabilă dacă nu își poate îndeplini cel puțin o obligație pecuniară în decurs de 180 de zile de la termenul de plată. Dacă de la debitor nu se poate recupera o creanță pecuniară care îi este opozabilă prin executare silită, debitorul este considerat insolvabil.

Litigiul principal și întrebările preliminare

20 La 16 octombrie 2003, RL, soțul doamnei NI și tatăl lui OJ și PK, a decedat ca urmare a unui accident de muncă pentru care poartă răspunderea angajatorul său.

21 Prin cererea depusă la 21 aprilie 2004 la Okresný súd Košice II (Tribunalul Districtual Košice II, Slovacia), NI, OJ și PK, reclamante în litigiul principal, au formulat împotriva angajatorului o acțiune în repararea prejudiciului moral și material pe care susțineau că l-au suferit ca urmare a decesului lui RL.

22 Această instanță le-a acordat, prin intermediul a două proceduri distincte, o despăgubire cu titlu de prejudiciu moral și material, în cursul anilor 2012 și, respectiv, 2016. Prima decizie a fost confirmată în apel în cursul anului 2013.

23 Despăgubirile pentru prejudiciul material, acordate în cursul anului 2016, au fost achitate integral, în numele angajatorului vizat, de casa de asigurări sociale în cadrul asigurării legale a angajatorului care acoperea răspunderea acestuia pentru prejudiciile cauzate de accidente de muncă.

24 Cu toate acestea, casa de asigurări sociale a refuzat să plătească suma acordată cu titlu de despăgubire a prejudiciului moral pentru motivul că repararea daunelor cauzate de accidentele de muncă nu cuprindea repararea acestui prejudiciu.

25 Procedura de executare silită desfășurată de executorul judecătoresc față de angajator pentru obținerea acestei despăgubiri a rămas fără rezultat din cauza stării de insolvență în care se afla acest angajator. Nu a fost efectuată nicio plată, nici măcar parțială, privind despăgubirea menționată în favoarea reclamantelor.

26 Prin urmare, acestea au introdus în fața instanței de trimitere Okresný súd Košice I (Tribunalul Districtual Košice I, Slovacia) o acțiune împotriva casei de asigurări sociale prin care au solicitat plata despăgubirii menționate.

27 Această instanță are îndoieli cu privire la interpretarea pe care trebuie să o dea noțiunii de „stare de insolvență”, în sensul Directivei 2008/94, precum și cu privire la interpretarea restrictivă a noțiunii de „prejudiciu”, invocată de casa de asigurări sociale pentru a se opune acestei plăți.

28 În această privință, întemeindu-se pe premisa potrivit căreia asigurarea obligatorie a angajatorului pentru prejudiciile cauzate de un accident de muncă este o măsură pentru a proteja lucrătorii salariați în cazul insolvenței angajatorului, instanța menționată ridică problema dacă „o creanță neachitată a unui lucrător salariat”, în sensul articolului 3 din Directiva 2008/94, poate include o despăgubire pentru prejudiciul moral datorată unor persoane supraviețuitoare apropiate. Această asigurare ar permite persoanelor îndreptățite să obțină în mod direct repararea prejudiciului care rezultă dintr-un accident de muncă printr-o „instituție de garantare”, și anume, în speță, casa de asigurări sociale, în locul angajatorului asigurat.

29 În cazul insolvenței angajatorului, un lucrător salariat are, potrivit instanței de trimitere, în temeiul articolului 204 alineatul (1) din Codul muncii coroborat cu articolul 44a alineatul 2 din Legea nr. 274/1994, dreptul la plata, de către casa menționată, a unor despăgubiri pentru „vătămările corporale” ca urmare a unui accident de muncă, în locul angajatorului. În cazul decesului unui angajat ca urmare a unui astfel de accident, aceste dispoziții garantează, de asemenea, potrivit instanței de trimitere, un drept direct al persoanelor supraviețuitoare de a obține repararea prejudiciului pe care acestea l-au suferit în urma accidentului.

30 Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă, având în vedere noțiunea de „prejudiciu” care figurează la articolul 44a alineatul 2 din Legea nr. 274/1994, obligația de garanție a casei de asigurări sociale de a repara daunele care rezultă dintr-un accident de muncă vizează și despăgubirea prejudiciului moral suferit de persoanele supraviețuitoare.

31 În plus, dat fiind că, în cadrul Directivei 2008/94, starea de insolvență a angajatorului este o condiție prealabilă protecției creanțelor neachitate care rezultă din contracte de muncă, instanța de trimitere ridică problema întinderii acestei noțiuni.

32 În opinia instanței de trimitere, articolul 2 din Directiva 2008/94 coroborat cu considerentul (4) al acesteia militează în favoarea unei interpretări extensive a noțiunii de „insolvență”, în interesul unei protecții echitabile a creanței în discuție. În consecință, aceasta ridică problema dacă o situație precum cea în discuție în litigiul principal poate intra în domeniul de aplicare al acestei directive. În această privință, instanța de trimitere observă că, deși nu a fost deschisă în mod formal nicio procedură de faliment împotriva angajatorului principal, dreptul slovac prevede că, în ipoteza în care, într-o procedură de executare silită, o creanță ar fi nerecuperabilă, o persoană fizică ar fi considerată insolvabilă.

33 În aceste condiții, Okresný súd Košice I (Tribunalul Districtual Košice I) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 din Directiva 2008/94 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de «creanțe neachitate ale lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă» cuprinde și prejudiciul moral suferit ca urmare a decesului unui lucrător cauzat de un accident de muncă?

2) Articolul 2 din Directiva 2008/94 trebuie interpretat în sensul că este considerat insolvabil și angajatorul față de care a fost formulată o cerere de executare silită în urma recunoașterii pe cale judiciară a dreptului la repararea prejudiciului moral suferit ca urmare a decesului unui lucrător cauzat de un accident de muncă, însă, în procedura de executare silită, creanța a fost considerată nerecuperabilă, dat fiind faptul că angajatorul nu deține niciun fel de fonduri?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența ratione temporis

34 Guvernul slovac contestă competența *ratione temporis* a Curții, susținând că nu este aplicabilă în prezenta cauză jurisprudența pe care se întemeiază instanța de trimitere, în special Hotărârea din 14 iunie 2007, Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348), potrivit căreia Curtea este competentă, deși faptele au început să se producă înainte de aderarea acestui stat membru la Uniunea Europeană, dat fiind că ele au continuat într-o perioadă ulterioară acestei aderări și că o hotărâre judecătorească constitutivă de drepturi a fost adoptată după aderarea respectivă.

35 Astfel, pe de o parte, dreptul la repararea prejudiciului moral suferit de reclamantele din litigiul principal s-ar fi născut la data la care s-a produs accidentul de muncă în discuție, și anume, la 16 octombrie 2003, așadar, înainte de aderarea Republicii Slovace la Uniune, la 1 mai 2004. Pe de altă parte, hotărârile prin care s-a acordat despăgubirea, intervenite în cursul anilor 2012 și 2013, ar avea, în speță, un caracter declarativ, iar nu unul constitutiv. Aceste decizii nu ar crea, așadar, un nou raport juridic, ci ar oferi numai o protecție juridică unui drept care exista deja înainte de aderare.

36 În plus, deși instanța de trimitere se întemeiază pe articolul 44a alineatul 4 din Legea nr. 274/1994 pentru a considera că evenimentul asigurat este considerat produs la data deciziei definitive, și anume, în cursul anului 2013, nici dreptul la repararea prejudiciului, nici creanța invocată în litigiul principal,

întemeiată pe acest drept, nu ar intra sub incidența legislației care reglementează asigurarea de răspundere pentru prejudiciile cauzate de un accident de muncă, din care face parte dispoziția menționată. În schimb, aceste drepturi ar intra sub incidența Codului civil. În orice caz, deși nu este cazul în speță, creanța în temeiul asigurării în cazul accidentelor de muncă ar trebui apreciată, în temeiul legislației naționale aplicabile, în raport cu reglementarea în vigoare înainte de aderarea Republicii Slovace la Uniune. Acest sistem juridic ar fi în prezent încă în vigoare.

37 În această privință, trebuie să se constate că, independent de natura hotărârilor judecătorești referitoare la despăgubirea pentru prejudiciul moral sau de aplicabilitatea oricăreia dintre reglementările naționale menționate mai sus, reiese din decizia de trimitere că litigiul principal izvorăște, pe de o parte, din refuzul casei de asigurări sociale de a plăti despăgubirea deja acordată prin hotărârile judecătorești menționate și, pe de altă parte, din constatarea stării de insolvență de fapt a angajatorului lucrătorului decedat.

38 Aceste fapte care se află la originea litigiului principal sunt ulterioare datei aderării Republicii Slovace la Uniune.

39 Atunci când instanța națională solicită Curții să interpreteze legislația Uniunii aplicabilă în litigiul principal, Curtea se pronunță fără a avea nevoie, în principiu, să se preocupe de circumstanțele care au determinat instanțele naționale să îi adreseze întrebările și de circumstanțele în care acestea intenționează să aplice prevederea de drept al Uniunii supusă interpretării (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, punctul 25).

40 Situația ar fi diferită numai în cazurile în care prevederea de drept al Uniunii supusă interpretării Curții nu ar fi aplicabilă în ceea ce privește faptele din litigiul principal care s-ar fi produs anterior aderării unui nou stat membru la Uniune sau atunci când ar fi evident că respectiva prevedere nu poate fi aplicabilă (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, punctul 26 și jurisprudența citată).

41 Or, nu aceasta este situația în speță. În consecință, contrar susținerilor guvernului slovac, Curtea este competentă să interpreteze dispozițiile Directivei 2008/94 invocate de instanța de trimitere. Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebările adresate de aceasta.

Cu privire la admisibilitate

42 Guvernul slovac ridică o excepție de inadmisibilitate a primei întrebări. Îndoielile exprimate de acest stat membru privesc în esență inexactitatea construcției juridice naționale care se află la baza acestei cereri, precum și încălcarea de către instanța de trimitere a cerințelor impuse la articolul 94 din Regulamentul de procedură, în special în ceea ce privește faptul că această instanță nu ar indica în mod integral în cererea sa de decizie preliminară natura creanței în litigiu, dreptul național aplicabil și nu ar stabili legătura care există între interpretarea dreptului Uniunii și litigiul principal.

43 În această privință, trebuie amintit că, în primul rând, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 47).

44 Rezultă că, deși observațiile guvernului slovac referitoare la inexactitatea cadrului juridic pe care se bazează întrebările preliminare erau relevante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență (Hotărârea din 3 iulie 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punctul 46).

45 În plus, Curtea a statuat în mod repetat că nu este de competența sa, în cadrul unei trimiteri preliminare, să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor naționale și să hotărască dacă interpretarea dată de instanța națională este corectă, o astfel de interpretare fiind astfel de competența exclusivă a instanțelor naționale (Hotărârea din 3 iulie 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punctul 47 și jurisprudența citată).

46 În al doilea rând, în ceea ce privește pretinsa încălcare a articolului 94 din Regulamentul de procedură, trebuie să se constate că, în speță, cererea de decizie preliminară îndeplinește criteriile prevăzute de acest articol. Astfel, această cerere furnizează precizările necesare în ceea ce privește faptele relevante și obiectul litigiului principal, și anume plata unei despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a decesului unui angajat după un accident de muncă. Aceasta face referire, de asemenea, la conținutul dispozițiilor de drept național care, potrivit instanței de trimitere, sunt susceptibile să se aplice în cauza principală, și anume Codul muncii, Legea nr. 274/1994, precum și Legea privind falimentul. În sfârșit, instanța de trimitere menționează, pe de o parte, motivele care au determinat-o să solicite interpretarea Directivei 2008/94 și, pe de altă parte, legătura pe care o stabilește între aceasta și legislația națională pe care o consideră aplicabilă litigiului principal.

47 Rezultă că este admisibilă cererea, inclusiv prima întrebare.

Cu privire la fond

48 Din moment ce protecția pe care Directiva 2008/94 urmărește să o ofere presupune constatarea stării de insolvență a angajatorului, în sensul articolului 2 alineatul (1) din această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 aprilie 2013, Mustafa, C-247/12, EU:C:2013:256, punctul 30), trebuie examinată în primul rând cea de a doua întrebare.

Cu privire la a doua întrebare

49 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94 trebuie interpretat în sensul că un angajator poate fi considerat în „stare de insolvență” atunci când a făcut obiectul unei cereri de deschidere a procedurii de executare silită în urma recunoașterii pe cale judiciară a dreptului la repararea prejudiciului, însă în procedura de executare silită creanța a fost considerată nerecuperabilă din cauza stării de insolvență de fapt a acestui angajator.

50 Astfel cum a precizat deja Curtea în Hotărârea sa din 18 aprilie 2013, Mustafa (C-247/12, EU:C:2013:256, punctele 31 și 32), din chiar conținutul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94 rezultă că, pentru ca un angajator să fie considerat în stare de insolvență, trebuie îndeplinite două condiții. Pe de o parte, deschiderea unei proceduri colective întemeiate pe insolvența angajatorului trebuie să fi fost solicitată, iar pe de altă parte, trebuie să fi intervenit fie o decizie de deschidere a acestei proceduri, fie, în cazul în care activele sunt insuficiente pentru a justifica deschiderea unei astfel de proceduri, o constatare a închiderii definitive a întreprinderii.

51 În ceea ce privește prima dintre aceste condiții, este necesar să se constate că nici depunerea unei cereri de deschidere a procedurii de executare silită, în temeiul unei despăgubiri recunoscute în justiție, împotriva unui angajator, nici deschiderea unei astfel de proceduri nu îndeplinesc cerința de a fi solicitată deschiderea unei proceduri colective întemeiate pe insolvența acestui angajator.

52 Astfel, o procedură de executare silită care vizează realizarea silită a unei hotărâri judecătorești de recunoaștere a unui drept al unui creditor, precum cea în discuție în litigiul principal, se distinge prin mai multe aspecte de o procedură colectivă precum cea prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94, în special în ceea ce privește, pe de o parte, obiectivul său, întrucât aceasta nu vizează despăgubirea colectivă a creditorilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 1997, Bonifaci și alții și Berto și alții, C-94/95 și C-95/95, EU:C:1997:348, punctul 34, precum și Hotărârea din 25 februarie 2016, Stroumpoulis și alții, C-292/14, EU:C:2016:116, punctul 34) și, pe de altă parte, consecințele pentru debitorul în discuție în sensul că aceasta nu presupune nici lipsirea, în tot sau în parte, a debitorului de activele sale, nici numirea unui judecător sindic sau a unei persoane care exercită o funcție similară.

53 În consecință, din moment ce reiese din modul de redactare a articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94 că condițiile amintite la punctul 50 din prezenta hotărâre trebuie să fie îndeplinite în mod cumulativ, faptul că, în lipsa deschiderii unei proceduri colective întemeiate pe insolvența angajatorului, o creanță a fost declarată nerecuperabilă din cauza stării de insolvență de fapt a acestui angajator nu poate fi în sine suficient pentru a justifica aplicarea directivei menționate pe baza acestei dispoziții.

54 Cu toate acestea, este necesar să se arate că articolul 2 alineatul (4) primul paragraf din Directiva 2008/94 conferă statelor membre posibilitatea de a legifera în temeiul dreptului Uniunii în vederea extinderii protecției lucrătorilor salariați, prevăzută de această directivă la alte situații de insolvență (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández și alții, C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 44), de exemplu, la o situație de fapt permanentă de încetare a plăților, stabilite pe calea unor alte proceduri decât cele menționate la alineatul (1) al articolului 2, care sunt prevăzute de dreptul național.

55 Astfel, nu este exclus ca o situație de insolvență de fapt precum cea constatată în cauza principală și la care face referire instanța de trimitere, întemeindu-se pe Legea privind falimentul, să poată face parte din cazurile vizate la articolul 2 alineatul (4) primul paragraf din Directiva 2008/94.

56 Guvernul slovac arată că există o reglementare națională specifică, și anume Legea nr. 461/2003, care definește în mod autonom starea de insolvență în vederea protecției lucrătorilor salariați, în sensul Directivei 2008/94. Această lege, care ar viza chiar transpunerea acestei directive, ar lega dovada îndeplinirii condiției insolvenței angajatorului, în scopul asigurării sociale care acoperă cazurile de insolvență a angajatorului, exclusiv de o procedură specifică de insolvență, prevăzută la articolul 12 din aceasta.

57 Potrivit guvernului slovac, legea menționată se aplică în toate cazurile în care insolvența este ulterioară datei de 1 ianuarie 2004 și ar trebui considerată ca fiind *lex specialis* față de Legea privind falimentul invocată de instanța de trimitere. Astfel, numai Legea nr. 461/2003 ar reglementa în mod specific insolvența angajatorului, în timp ce Legea privind falimentul, la care face referire instanța de trimitere, ar defini în mod general insolvența în vederea procedurii de insolvență.

58 Ar rezulta că constatarea unei stări de insolvență de fapt, în temeiul Legii privind falimentul la care face referire instanța de trimitere, nu ar fi suficientă, în speță, pentru stabilirea faptului că este îndeplinită condiția insolvenței, în sensul dreptului național aplicabil.

59 Cu toate acestea, având în vedere repartizarea competențelor între Curte și instanțele naționale, astfel cum este amintită la punctele 44 și 45 din prezenta hotărâre, revine instanței naționale sarcina să aprecieze, în speță, pe de o parte, dacă este necesar să se aplice faptelor în discuție în litigiul principal legislația specifică descrisă de guvernul slovac în observațiile scrise și rezumată la punctele 56-58 din prezenta hotărâre și, pe de altă parte, dacă legiuitorul slovac a utilizat posibilitatea oferită de articolul 2 alineatul (4) din Directiva 2008/94, extinzând protecția prevăzută de aceasta la alte situații de insolvență, precum cea constatată în cauza principală.

60 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94 trebuie interpretat în sensul că un angajator nu poate fi considerat în „stare de insolvență” atunci când a făcut obiectul unei cereri de deschidere a procedurii de executare silită în urma recunoașterii pe cale judiciară a dreptului la repararea prejudiciului, însă, în procedura de executare silită, creanța a fost considerată nerecuperabilă din cauza stării de insolvență de fapt a acestui angajator. Cu toate acestea, revine instanței naționale sarcina să verifice dacă, în conformitate cu articolul 2 alineatul (4) din această directivă, statul membru vizat a decis să extindă protecția lucrătorilor salariați prevăzută de directiva respectivă la o situație de insolvență, stabilită pe calea altor proceduri decât cele indicate la articolul 2 alineatul (1) menționat, care sunt prevăzute de dreptul național.

Cu privire la prima întrebare

61 Din moment ce aplicabilitatea Directivei 2008/94 depinde de constatarea stării de insolvență a angajatorului, Curtea răspunde la prima întrebare numai în ipoteza în care instanța de trimitere ar fi constatat că, pe de o parte, legiuitorul slovac a extins protecția lucrătorilor salariați prevăzută de această directivă la alte situații de insolvență și, pe de altă parte, că au fost îndeplinite cerințele prevăzute de dreptul național în această privință.

62 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) și articolul 3 din Directiva 2008/94 trebuie interpretate în sensul se poate considera că o despăgubire datorată de un angajator persoanelor supraviețuitoare apropiate pentru prejudiciul moral suferit din cauza decesului unui angajat ca urmare a unui accident de muncă constituie o „creanță a lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din această directivă.

63 Prima întrebare privește, așadar, delimitarea noțiunii de „creanță a lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă”, care face obiectul obligației de plată din partea instituțiilor de garantare, prevăzută la articolul 3 din Directiva 2008/94.

64 Potrivit unei jurisprudențe consacrate a Curții, finalitatea socială a acestei directive constă în asigurarea pentru toți lucrătorii salariați a unei protecții minime la nivelul Uniunii, în caz de insolvență a angajatorului, prin plata creanțelor neachitate izvorâte din contracte de muncă sau din raporturi de muncă și care privesc salarizarea aferentă unei perioade determinate (a se vedea Hotărârea din 25 iulie 2018, Guigo, C-338/17, EU:C:2018:605, punctul 28 și jurisprudența citată).

65 În această privință, reiese din coroborarea dispozițiilor articolului 1 alineatul (1) și ale articolului 3 din Directiva 2008/94, precum și din jurisprudența Curții referitoare atât la această directivă, cât și la Directiva 80/987, abrogată de directiva menționată, că sunt vizate numai creanțele lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă atunci când aceste creanțe privesc remunerația. Prin urmare, nu sunt vizate, fără deosebire, toate creanțele lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2004, Olaso Valero, C-520/03, EU:C:2004:826, punctul 30 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 28 iunie 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, punctul 28).

66 Astfel, statele membre sunt obligate să asigure, în limita unui plafon pe care sunt îndreptățite să îl stabilească pentru garantarea creanțelor neplătite, plata tuturor creanțelor menționate (a se vedea Hotărârea din 2 martie 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, punctul 53).

67 Totuși, deși instituțiile de garantare trebuie astfel să gestioneze plata remunerațiilor neplătite menționate, dreptului național îi revine obligația de a preciza, în temeiul articolului 2 alineatul (2) primul paragraf din Directiva 2008/94, termenul „remunerație” (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 martie 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, punctul 54) și, prin urmare, de a preciza despăgubirile care intră în domeniul de aplicare al articolului 3 primul paragraf din această directivă (a se vedea Hotărârea din 28 iunie 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, punctul 30).

68 În consecință, aspectul dacă o despăgubire datorată de un angajator persoanelor supraviețuitoare apropiate în temeiul prejudiciului moral suferit din cauza decesului unui angajat ca urmare a unui accident de muncă, precum despăgubirea în discuție în litigiul principal, intră sub incidența noțiunii de „remunerație”, trebuie stabilit în raport cu dreptul național, în speță, dreptul slovac. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă aceasta este cu adevărat situația.

69 În plus, este necesar să se stabilească faptul că articolul 11 primul paragraf din Directiva 2008/94 conferă statelor membre posibilitatea de a aplica dispoziții mai favorabile lucrătorilor salariați.

70 Astfel, o protecție crescută poate fi oferită impunând instituției de garantare să acopere alte cheltuieli decât cele de natură salarială datorate lucrătorilor salariați.

71 Cu toate acestea, din jurisprudența Curții referitoare la exercitarea de către un stat membru a propriilor competențe reiese că aceste dispoziții naționale sunt reglementate de dreptul național în limitele protecției minime garantate de directiva în discuție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 2019, TSN și AKT, C-609/17 și C-610/17, EU:C:2019:981, punctele 34 și 35, precum și Hotărârea din 4 iunie 2020, Fetico și alții, C-588/18, EU:C:2020:420, punctele 31 și 32).

72 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 1 alineatul (1) și articolul 3 din Directiva 2008/94 trebuie interpretate în sensul că se poate considera că o despăgubire datorată de un angajator persoanelor supraviețuitoare apropiate pentru prejudiciul moral suferit din cauza decesului unui angajat ca urmare a unui accident de muncă constituie o „creanță a lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din această directivă, numai atunci când aceasta intră sub incidența noțiunii de „remunerație”, astfel cum este precizată de dreptul național, aspect a cărui stabilire revine instanței naționale.

Cu privire la cheltuielile de judecată

73 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

1) **Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2008/94/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 privind protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului trebuie interpretat în sensul că un angajator nu poate fi considerat în „stare de insolvență” atunci când a făcut obiectul unei cereri de deschidere a procedurii de executare silită în urma recunoașterii pe cale judiciară a dreptului la repararea prejudiciului, însă, în procedura de executare silită, creanța a fost considerată nerecuperabilă din cauza stării de**

insolvență de fapt a acestui angajator. Cu toate acestea, revine instanței naționale sarcina să verifice dacă, în conformitate cu articolul 2 alineatul (4) din această directivă, statul membru vizat a decis să extindă protecția lucrătorilor salariați prevăzută de directiva respectivă la o situație de insolvență, stabilită pe calea altor proceduri decât cele indicate la articolul 2 alineatul (1) menționat, care sunt prevăzute de dreptul național.

2) **Articolul 1 alineatul (1) și articolul 3 din Directiva 2008/94/CE trebuie interpretate în sensul că se poate considera că o despăgubire datorată de un angajator persoanelor supraviețuitoare apropiate pentru prejudiciul moral suferit din cauza decesului unui angajat ca urmare a unui accident de muncă constituie o „creanță a lucrătorilor salariați care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din această directivă, numai atunci când aceasta intră sub incidența noțiunii de „remunerație”, astfel cum este precizată de dreptul național, aspect a cărui stabilire revine instanței naționale.**

Semnături